C/2024/6830

29.11.2024.

PREPORUKA VIJEĆA

od 21. listopada 2024.

o ekonomskoj, proračunskoj i strukturnoj politici te politici zapošljavanja Rumunjske

(C/2024/6830)

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 121. stavak 2. i članak 148. stavak 4.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1263 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2024. o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1466/97 ([1]), a posebno njezin članak 3. stavak 3.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1176/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2011. o sprečavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža ([2]), a posebno njezin članak 6. stavak 1.,

uzimajući u obzir preporuku Europske komisije,

uzimajući u obzir rezolucije Europskog parlamenta,

uzimajući u obzir zaključke Europskog vijeća,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za socijalnu zaštitu,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora za ekonomsku politiku,

budući da:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća ([3]) kojom je uspostavljen Mehanizam za oporavak i otpornost („Mehanizam”) stupila je na snagu 19. veljače 2021. Mehanizmom se pruža financijska potpora državama članicama za provedbu reformi i ulaganja i generira se fiskalni impuls koji će se financirati sredstvima Unije. U skladu s prioritetima europskog semestra za koordinaciju ekonomskih politika Mehanizmom se doprinosi gospodarskom i socijalnom oporavku i provedbi održivih reformi i ulaganja, posebno reformi i ulaganja u cilju promicanja zelene i digitalne tranzicije i jačanja otpornosti gospodarstava država članica. Njime se pomaže i jačanju javnih financija te poticanju rasta i otvaranja radnih mjesta u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju, poboljšanju teritorijalne kohezije unutar Unije i podupiranju kontinuirane provedbe europskog stupa socijalnih prava.

(2) Uredba (EU) 2023/435 Europskog parlamenta i Vijeća ([4]) („Uredba o planu REPowerEU”) donesena je 27. veljače 2023. u cilju postupnog ukidanja ovisnosti Unije o uvozu fosilnih goriva iz Rusije. Time bi se doprinijelo energetskoj sigurnosti i diversifikaciji opskrbe energijom u Uniji, dok bi se istodobno povećali uvođenje energije iz obnovljivih izvora, kapaciteti za skladištenje energije i energetska učinkovitost. Rumunjska je u svoj nacionalni plan za oporavak

([1]) SL L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) SL L 306, 23.11.2011., str. 25., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Uredba (EU) 2023/435 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. veljače 2023. o izmjeni Uredbe (EU) 2021/241 u pogledu poglavljâ o planu REPowerEU u planovima za oporavak i otpornost i o izmjeni uredaba (EU) br. 1303/2013, (EU) 2021/1060 i (EU) 2021/1755 te Direktive 2003/87/EZ (SL L 63, 28.2.2023., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

i otpornost dodala novo poglavlje o planu REPowerEU kako bi financirala ključne reforme i ulaganja kojima će se doprinijeti ostvarenju ciljeva plana REPowerEU.

(3) Komisija je 16. ožujka 2023. objavila komunikaciju naslovljenu „Dugoročna konkurentnost EU-a: perspektiva nakon 2030.”, na kojoj će se temeljiti donošenje odluka o politikama i kojom će se stvoriti okvirni uvjeti za povećanje rasta. U toj se komunikaciji definira devet pokretača konkurentnosti koji se međusobno dopunjuju. Među njima se pristup privatnom kapitalu, istraživanja i inovacije, obrazovanje i vještine te funkcionalno jedinstveno tržište ističu kao najvažniji prioriteti politika za reforme i ulaganja kako bi se odgovorilo na postojeće izazove u području produktivnosti i ojačala dugoročna konkurentnost Unije i njezinih država članica. Komisija je 14. veljače 2024. objavila komunikaciju naslovljenu „Godišnje izvješće o jedinstvenom tržištu i konkurentnosti za 2024.”. U toj se komunikaciji detaljno opisuju konkurentske prednosti i izazovi jedinstvenog europskog tržišta i prate godišnja kretanja u skladu s utvrđenih devet pokretača konkurentnosti.

(4) Komisija je 21. studenoga 2023. donijela Godišnji pregled održivog rasta za 2024., čime je označen početak europskog semestra 2024. za koordinaciju ekonomskih politika. Europsko vijeće potvrdilo je 22. ožujka 2024. prioritete Godišnjeg pregleda održivog rasta za 2024., koji se temelje na četirima dimenzijama konkurentne održivosti. Komisija je 21. studenoga 2023. na temelju Uredbe (EU) br. 1176/2011 donijela i Izvješće o mehanizmu upozoravanja za 2024., u kojem je Rumunjska utvrđena kao jedna od država članica koja je možda pogođena neravnotežama ili za koju postoji rizik da bude pogođena neravnotežama i za koju je potrebno provesti detaljno preispitivanje. Komisija je donijela i Preporuku za preporuku Vijeća o ekonomskoj politici europodručja te Prijedlog zajedničkog izvješća o zapošljavanju za 2024., u kojem se analizira provedba smjernica za zapošljavanje i načelâ europskog stupa socijalnih prava. Vijeće je 12. travnja 2024. donijelo Preporuku o ekonomskoj politici europodručja ([5]) („Preporuka o europodručju za 2024.”), a 11. ožujka 2024. Zajedničko izvješće o zapošljavanju.

(5) Novi okvir gospodarskog upravljanja Unije stupio je na snagu 30. travnja 2024. Taj okvir obuhvaća novu Uredbu (EU) 2024/1263 o djelotvornoj koordinaciji ekonomskih politika i multilateralnom proračunskom nadzoru, izmijenjenu Uredbu Vijeća (EZ) br. 1467/97 ([6]) o ubrzanju i pojašnjenju provedbe postupka u slučaju prekomjernog deficita i izmijenjenu Direktivu Vijeća 2011/85/EU ([7]) o zahtjevima za proračunske okvire država članica. Ciljevi su novog okvira gospodarskog upravljanja promicati dobre i održive javne financije, održiv i uključiv rast i otpornost, što će se postići reformama i ulaganjima, te spriječiti prekomjerne državne deficite. Novi okvir gospodarskog upravljanja također potiče odgovornost na nacionalnoj razini i više je usmjeren na srednjoročno razdoblje i djelotvorniju i koherentniju provedbu. Svaka država članica Vijeću i Komisiji mora dostaviti nacionalni srednjoročni fiskalno-strukturni plan. Nacionalni srednjoročni fiskalno-strukturni plan sadržava fiskalne i investicijske obveze te obveze pojedine države članice u pogledu reformi i obuhvaća četverogodišnje ili petogodišnje razdoblje planiranja, ovisno o redovnom trajanju nacionalnog zakonodavnog razdoblja. Kretanje neto rashoda ([8]) u nacionalnim srednjoročnim fiskalno-strukturnim planovima mora biti u skladu sa zahtjevima iz Uredbe (EU) 2024/1263, uključujući zahtjeve da se dug opće države uvjerljivo smanjuje ili da se nastavi uvjerljivo smanjivati do kraja razdoblja prilagodbe odnosno da se zadrži na razboritim razinama ispod 60 % bruto domaćeg proizvoda (BDP), a da se deficit opće države smanji i/ili zadrži ispod referentne vrijednosti od 3 % BDP-a utvrđene Ugovorom u srednjoročnom razdoblju. Ako se država članica obveže da će provesti relevantan skup reformi i ulaganja u skladu s kriterijima iz Uredbe (EU) 2024/1263, razdoblje prilagodbe može se produljiti do najviše tri godine. Komisija je radi potpore izradi tih nacionalnih srednjoročnih fiskalno-strukturnih planova 21. lipnja 2024. objavila smjernice o informacijama koje države članice trebaju dostaviti u svojim nacionalnim srednjoročnim fiskalno-strukturnim planovima i godišnjim izvješćima o napretku. U skladu s člancima 5. i 36. Uredbe (EU) 2024/1263 Komisija je državama članicama dostavila referentne smjerove kretanja i tehničke informacije, ovisno o slučaju. Države članice moraju do 20. rujna 2024. dostaviti svoje nacionalne srednjoročne fiskalno-strukturne planove, osim ako država članica i Komisija postignu dogovor o produljenju tog roka za razumno razdoblje. U skladu sa svojim nacionalnim pravnim okvirima države članice mogu o nacrtima svojih srednjoročnih planova raspraviti sa svojim nacionalnim

([5]) Preporuka Vijeća od 12. travnja 2024. o ekonomskoj politici europodručja (SL C, C/2024/2807, 23.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Uredba Vijeća (EZ) br. 1467/97 od 7. srpnja 1997. o ubrzanju i pojašnjenju provedbe postupka u slučaju prekomjernog deficita (SL L 209, 2.8.1997., str. 6., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Direktiva Vijeća 2011/85/EU od 8. studenoga 2011. o zahtjevima za proračunske okvire država članica (SL L 306, 23.11.2011., str. 41., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Neto rashodi kako su definirani u članku 2. točki 2. Uredbe (EU) 2024/1263: „neto rashodi” znači državni rashodi bez i. rashoda za kamate, ii. diskrecijskih mjera na strani prihoda, iii. rashoda za programe Unije koji su u cijelosti pokriveni prihodima iz fondova Unije, iv. nacionalnih rashoda za sufinanciranje programa koji se financiraju sredstvima Unije, v. cikličkih elemenata rashoda za naknade za nezaposlenost i vi. jednokratnih i drugih privremenih mjera.

parlamentima, mogu od neovisnih fiskalnih institucija zatražiti da izdaju mišljenje i mogu provesti savjetovanje sa socijalnim partnerima i drugim nacionalnim dionicima.

(6) Europski semestar za koordinaciju ekonomskih politika nastavlja se u 2024. razvijati u skladu s provedbom Mehanizma. Potpuna provedba planova za oporavak i otpornost i dalje je ključna za ostvarenje prioriteta politika u okviru europskog semestra jer ti planovi doprinose djelotvornom odgovoru na sve ili na znatan dio izazova utvrđenih u relevantnim preporukama za pojedinu zemlju izdanima posljednjih godina. Preporuke za pojedinu zemlju iz 2019., 2020., 2022. i 2023. i dalje su jednako relevantne za planove za oporavak i otpornost koji su revidirani, ažurirani ili izmijenjeni u skladu s člancima 14., 18. i 21. Uredbe (EU) 2021/241.

(7) Rumunjska je 31. svibnja 2021. Komisiji dostavila svoj nacionalni plan za oporavak i otpornost, u skladu s člankom 18. stavkom 1. Uredbe (EU) 2021/241. Na temelju članka 19. Uredbe (EU) 2021/241 Komisija je ocijenila relevantnost, djelotvornost, učinkovitost i koherentnost plana za oporavak i otpornost, u skladu sa smjernicama za ocjenjivanje iz Priloga V. toj uredbi. Vijeće je 29. listopada 2021. donijelo Provedbenu odluku o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Rumunjske ([9]), koja je izmijenjena 8. prosinca 2023. na temelju članka 18. stavka 2. Uredbe (EU) 2021/241 radi ažuriranja maksimalnog financijskog doprinosa za bespovratnu financijsku potporu te na temelju članka 21. Uredbe (EU) 2021/241 radi izmjene plana za oporavak i otpornost zbog objektivnih okolnosti, kao i radi uključivanja poglavlja o planu REPowerEU ([10]). Isplata obroka ovisi o donošenju odluke Komisije, u skladu s člankom 24. stavkom 5. Uredbe (EU) 2021/241, u kojoj se navodi da je Rumunjska u zadovoljavajućoj mjeri ostvarila relevantne ključne etape i ciljne vrijednosti utvrđene u Provedbenoj odluci Vijeća. Ostvarenje u zadovoljavajućoj mjeri podrazumijeva da postizanje prethodnih ključnih etapa i ciljnih vrijednosti nije poništeno.

(8) Rumunjska je 13. svibnja 2024. dostavila svoj Nacionalni program reformi za 2024. U skladu s člankom 27. Uredbe (EU) 2021/241, u Nacionalnom programu reformi za 2024. uzima se u obzir i polugodišnje izvješće Rumunjske o napretku ostvarenom u provedbi plana za oporavak i otpornost.

(9) Komisija je 19. lipnja 2024. objavila Izvješće za Rumunjsku za 2024. U njemu je ocijenjen napredak Rumunjske u smislu relevantnih preporuka za pojedinu zemlju koje je Vijeće donijelo u razdoblju od 2019. do 2023. i analizirana je provedba plana za oporavak i otpornost Rumunjske. Na temelju te analize u tom izvješću utvrđeni su nedostaci u odnosu na izazove koji nisu obuhvaćeni ili su samo djelomično obuhvaćeni planom za oporavak i otpornost, kao i novi i predstojeći izazovi. Ocijenjen je i napredak Rumunjske u provedbi europskog stupa socijalnih prava i ostvarenju glavnih ciljeva Unije u pogledu zapošljavanja, stjecanja vještina i smanjenja siromaštva, kao i napredak u ostvarenju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda.

(10) Komisija je provela detaljno preispitivanje za Rumunjsku na temelju članka 5. Uredbe (EU) br. 1176/2011. Glavni zaključci službi Komisije o ocjeni makroekonomskih slabosti za Rumunjsku za potrebe te uredbe objavljeni su u ožujku 2024. Komisija je 19. lipnja 2024. zaključila da u Rumunjskoj postoje prekomjerne makroekonomske neravnoteže. Konkretno, Rumunjska se suočava sa slabostima u pogledu vanjskih računa, koje su uglavnom povezane s velikim i rastućim državnim deficitima, koji su i dalje problematični, dok su se znatni cjenovni i troškovni pritisci povećali, a mjere politike bile su nedostatne. Deficit tekućeg računa donekle se poboljšao 2023., uglavnom zbog slabije privatne potrošnje i prihoda od trgovine, ali i dalje je velik i predviđa se da će ove godine ostati nepromijenjen, a 2025. se poboljšati. Zbog toga se neto stanje međunarodnih ulaganja više ne poboljšava kao udio u BDP-u unatoč visokom rastu nominalnog BDP-a, a postoji rizik da bi zbog kontinuirano visokih deficita tekućeg računa ono moglo postati još negativnije. Iako su se ukupna inflacija i temeljna inflacija smanjile, temeljna inflacija i dalje je vrlo visoka, tek malo niža od vrhunca iz 2023. i viša nego prije godinu dana. Dinamika plaća i troškova rada ubrzala se 2023. i ostala snažna u 2024., što je djelomično rezultat velikih povećanja minimalnih plaća i plaća u javnom sektoru u kontekstu napetog tržišta rada. To je uzrokovalo bojazni u pogledu troškovne konkurentnosti, dok je netroškovna konkurentnost i dalje narušena strukturnim uskim grlima. Svi ti čimbenici povećavaju zabrinutosti o ukorjenjivanju gubitka konkurentnosti i zaostajanju nužnog poboljšanja trgovinske bilance. Fiskalna situacija, koja je glavni pokretač visokog deficita tekućeg računa, pogoršala se tijekom protekle godine. Predviđa se da će se visoki fiskalni deficit 2024. i 2025. u određenoj mjeri dodatno pogoršati. Unatoč visokom rastu nominalnog BDP-a udio duga opće države u BDP-u povećao se te je i dalje umjeren i iznosi 50,9 %, ali njegov je velik dio u stranoj valuti. Postojanost visokih državnih deficita mogla bi povećati vanjsku zaduženost

([9]) ST 12319/21 i ST 12319/21 ADD 1.
([10]) Provedbena odluka Vijeća od 8. prosinca 2023. o izmjeni Provedbene odluke od 29. listopada 2021. o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Rumunjske (ST 15833/23 i ST 15833/23 ADD 1).

i povećati ovisnost Rumunjske o vanjskim izvorima financiranja, što bi je učinilo osjetljivom na promjene u raspoloženju ulagača i vanjske šokove. Odgovor politike u svrhu rada na uklanjanju utvrđenih slabosti bio je nedostatan. Vjerodostojan smjer fiskalne konsolidacije ključan je za smanjenje rizika za stabilnost gospodarstva. To zahtijeva pridržavanje preporuka u okviru postupka u slučaju prekomjernog deficita i potpunu provedbu fiskalno-strukturnih reformi iz plana za oporavak i otpornost, posebno onih čiji je cilj strukturno povećanje državnih prihoda, kao i mnogo strožu kontrolu potrošnje nego proteklih godina. Provedbom reformi i ulaganja iz plana za oporavak i otpornost koje nisu samo fiskalno-strukturne reforme ujedno bi se povećala konkurentnost.

(11) Prema podacima koje je potvrdio Eurostat, deficit opće države u Rumunjskoj se sa 6,3 % BDP-a u 2022. povećao na 6,6 % BDP-a u 2023., dok je dug opće države porastao s 47,5 % BDP-a krajem 2022. na 48,8 % krajem 2023.

(12) Na Rumunjsku se od 2020. primjenjuje postupak u slučaju prekomjernog deficita. Vijeće je 3. travnja 2020. na temelju članka 126. stavka 6. Ugovora donijelo Odluku (EU) 2020/509 ([11]) o postojanju stanja prekomjernog deficita u Rumunjskoj zbog planirane neusklađenosti u 2019. s kriterijem deficita iz Ugovora te je na temelju članka 126. stavka 7. Ugovora izdalo Preporuku ([12]) s ciljem okončanja stanja prekomjernog državnog deficita najkasnije do 2022. S obzirom na znatno smanjenje gospodarske aktivnosti povezano s pandemijom bolesti COVID-19, Vijeće je 18. lipnja 2021. na temelju članka 126. stavka 7. Ugovora donijelo revidiranu Preporuku ([13]) Rumunjskoj s ciljem okončanja stanja prekomjernog deficita najkasnije do 2024. („Preporuka od 18. lipnja 2021.").

(13) Vijeće je u Preporuci od 18. lipnja 2021. preporučilo da Rumunjska smanji ukupni deficit na 8,0 % BDP-a u 2021., 6,2 % BDP-a u 2022., 4,4 % BDP-a u 2023. i 2,9 % BDP-a u 2024. To je bilo u skladu sa stopama nominalnog rasta neto primarnih državnih rashoda od 3,4 % u 2021., 1,3 % u 2022., 0,9 % u 2023. i 0,0 % u 2024. To je odgovaralo godišnjim strukturnim prilagodbama od 0,7 % BDP-a u 2021., 1,8 % BDP-a u 2022., 1,7 % BDP-a u 2023. i 1,5 % BDP-a u 2024. U Preporuci od 18. lipnja 2021. navedeno je i da bi se svi neočekivani dobici trebali iskoristiti za smanjenje deficita opće države i da bi Rumunjska barem svakih šest mjeseci trebala izvješćivati o napretku postignutom u provedbi Preporuke dok se prekomjerni deficit ne ispravi.

(14) Ukupni deficit dosegnuo je 6,6 % BDP-a u 2023., što je daleko iznad cilja ukupnog deficita u okviru postupka u slučaju prekomjernog deficita od 4,4 % BDP-a. Glavni razlog za to odstupanje bio je kontinuirano visok rast državne potrošnje, uglavnom zbog socijalnih transfera, rashoda za robu i usluge te kapitalne potrošnje. Na ukupni deficit za 2023. utjecale su i isplate plaća u javnom sektoru (u vrijednosti od 0,5 % BDP-a) nakon sudskih odluka. Važno je napomenuti da je makroekonomski kontekst bio povoljan za fiskalnu konsolidaciju. Gospodarski rezultati Rumunjske od donošenja Preporuke iz lipnja 2021. uglavnom su bili u skladu s očekivanjima, unatoč gospodarskim šokovima koji su nakon toga uslijedili. Državni prihodi povećavaju se mnogo brže nego što je predviđeno, što je rezultat gospodarskog rasta zbog poreznih prihoda i visoke inflacije.

(15) Fiskalni napor u 2023. bio je manji od onog koji je preporučilo Vijeće. Strukturni fiskalni saldo Rumunjske ostao je uglavnom nepromijenjen u 2023., unatoč preporuci Vijeća o poboljšanju od 1,7 % BDP-a. Rast neto primarnih rashoda (prilagođen za jednokratne rashode i mjere fiskalne politike na strani prihoda) u 2023. bio je veći od preporučenog i iznosio je 11,8 % BDP-a, u odnosu na cilj od 0,9 % koji je preporučilo Vijeće. Kao i prethodnih godina obuhvaćenih Preporukom od 18. lipnja 2021., većina neočekivanih dobitaka na strani prihoda iskorištena je za financiranje dodatne potrošnje. Komisija stoga smatra da Rumunjska nije poduzela učinkovite mjere slijedom Preporuke od 18. lipnja 2021.

(16) Rumunjska su tijela 10. svibnja 2024. izvijestila o „mjerama poduzetima u svrhu ispravljanja prekomjernog deficita". U tom je izvješću potvrđen cilj državnog deficita od 4,9 % BDP-a za 2024. uključen u proračun, ali je istaknuto i da je izvršenje proračuna u prva tri mjeseca godine rezultiralo deficitom državnog proračuna od 2,06 % BDP-a, što je 0,6 postotnih bodova BDP-a više od deficita zabilježenog u istom razdoblju 2023., kad je ukupni deficit iznosio

([11]) Odluka Vijeća (EU) 2020/509 od 3. travnja 2020. o postojanju prekomjernog deficita u Rumunjskoj (SL L 110, 8.4.2020., str. 58., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2020/509/oj).

([12]) Preporuka Vijeća od 3. travnja 2020. s ciljem okončanja stanja prekomjernog državnog deficita u Rumunjskoj (SL C 116, 8.4.2020., str. 1.).

([13]) Preporuka Vijeća od 18. lipnja 2021. s ciljem okončanja stanja prekomjernog državnog deficita u Rumunjskoj (SL C 304, 29.7.2021., str. 111.).

6,6 % BDP-a. Veći deficit u prva tri mjeseca 2024. u odnosu na isto razdoblje 2023. uglavnom se objašnjava brzim povećanjem državne potrošnje, uglavnom zbog većih rashoda za ulaganja.

(17) U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se da će se realni BDP povećati za 3,3 % u 2024. i za 3,1 % u 2025. te da će inflacija mjerena harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena (HIPC) iznositi 5,9 % u 2024. i 4,0 % u 2025.

(18) U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se državni deficit od 6,9 % BDP-a u 2024. i povećanje udjela duga opće države u BDP-u na 50,9 % do kraja 2024. Predviđeno povećanje deficita u 2024. uglavnom je posljedica brzog rasta tekućih državnih rashoda. Očekuje se da će se povećanje plaća u javnom sektoru znatno ubrzati, što je rezultat nedavnog diskrecijskog povećanja plaća u obrazovnom, zdravstvenom i obrambenom sektoru. Ponovni izračun mirovina u kontekstu mirovinske reforme donijet će kratkoročne troškove u 2024. i 2025., no srednjoročno i dugoročno dovest će do velikih ušteda. Očekuje se da će u 2024. javna ulaganja kao udio u BDP-u ostati uglavnom stabilna na visokoj razini ostvarenoj 2023. zbog brzog rasta kapitalne potrošnje lokalnih tijela i korištenja sredstava iz Mehanizma.

(19) Očekuje se da će rast državnih prihoda u 2024. premašiti rast nominalnog BDP-a, što je rezultat gospodarskog rasta ostvarenog zbog poreznih prihoda, napora za poboljšanje naplate poreza digitalizacijom poreznog sustava i učinka paketa mjera koje utječu na povećanje prihoda donesenog ujesen 2023., za koji se očekuje da će povećati državne prihode za oko 1 % BDP-a. Paket se ponajprije sastoji od povećanja poreza na dobit, posebno za mikropoduzeća, povećanja oporezivanja pojedinaca, koje proizlazi iz djelomičnog ukidanja povlaštenih poreznih olakšica u građevinskom i poljoprivrednom sektoru, ukidanja sniženih stopa poreza na dodanu vrijednost za određenu robu i usluge, povećanja trošarina i posebnog poreza na promet banaka i multinacionalnih poduzeća. Paket uključuje i mjere na strani rashoda, među ostalim racionalizaciju javne uprave i strože uvjete za dodjelu vaučera za odmor i naknada za hranu javnim službenicima. Prema Komisijinim procjenama predviđa se da će u 2024. smjer fiskalne politike biti uglavnom neutralan (0,1 % BDP-a).

(20) Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. bespovratnom potporom („bespovratna sredstva”) iz Mehanizma u 2024. će se financirati rashodi u iznosu od 1,0 % BDP-a, u odnosu na 0,1 % BDP-a u 2023. Rashodi financirani bespovratnim sredstvima iz Mehanizma omogućit će visokokvalitetna ulaganja i reforme za povećanje produktivnosti bez izravnog učinka na saldo ili dug opće države Rumunjske. Rumunjska pretpostavlja da će rashodi financirani zajmovima iz Mehanizma iznositi 0,2 % BDP-a u 2024. i 1,2 % BDP-a u 2025., u odnosu na 0,3 % BDP-a u 2023.

(21) Vijeće je 14. srpnja 2023. preporučilo ([14]) da Rumunjska poduzme djelovanja kojima je cilj u 2023. i 2024. što prije postupno ukinuti hitne mjere energetske potpore koje su na snazi i ostvarene uštede iskoristiti za smanjenje državnog deficita. Vijeće je dodatno preporučilo da Rumunjska, budu li zbog novih povećanja cijena energije potrebne nove mjere potpore ili njihov nastavak, osigura da takve mjere potpore budu usmjerene na ranjiva kućanstva i poduzeća, fiskalno pristupačne te da očuvaju poticaje za smanjenje potrošnje energije. Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. neto proračunski trošak ([15]) hitnih mjera energetske potpore u 2023. procijenjen je na 0,3 % BDP-a, a predviđa se da će u 2024. i 2025. iznositi - 0,1 % BDP-a. Očekuje se da će programi potpore s ukupnim učinkom od 0,5 % BDP-a u 2024. i 0,4 % BDP-a u 2025. ostati na snazi, ali predviđa se da će se njihov učinak kompenzirati porezima na neočekivanu dobit poduzeća koja proizvode i distribuiraju energiju. Proračunski trošak mjera potpore za zaštitu ranjivih kućanstava i poduzeća procjenjuje se na 0,2 % BDP-a u 2024., od čega manje od 0,1 % BDP-a šalje cjenovni signal da se smanji potražnja za energijom i poveća energetska učinkovitost. Ako se u skladu s preporukom Vijeća uštede ostvarene smanjenjem neto proračunskog troška hitnih mjera energetske potpore iskoriste za smanjenje državnog deficita, te bi projekcije implicirale fiskalnu prilagodbu od 0,4 % BDP-a u 2024., dok se predviđa da će u toj godini neto primarni rashodi koje financira država imati ekspanzivan učinak od 1,2 % BDP-a na smjer fiskalne politike. Ne predviđa se da će hitne mjere energetske potpore biti što prije postupno ukinute u 2023. i 2024. Postoji rizik da to neće biti u skladu s preporukom Vijeća. Osim toga, ne predviđa se da će se ostvarene uštede u cijelosti iskoristiti za smanjenje državnog deficita. Ti rizici nisu u skladu s preporukom Vijeća.

([14]) Preporuka Vijeća od 14. srpnja 2023. o Nacionalnom programu reformi Rumunjske za 2023. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Rumunjske za 2023. (SL C 312, 1.9.2023., str. 216.).

([15]) Ta vrijednost predstavlja razinu godišnjeg proračunskog troška tih mjera, uključujući prihode i rashode te, ovisno o slučaju, isključujući prihode od poreza na neočekivanu dobit dobavljača energije.

(22) Osim toga, Vijeće je preporučilo da Rumunjska očuva javna ulaganja koja financira država i osigura učinkovitu apsorpciju bespovratnih sredstava iz Mehanizma i sredstava iz drugih fondova Unije, osobito radi promicanja zelene i digitalne tranzicije. Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se da će se javna ulaganja koja financira država povećati s 2,3 % BDP-a u 2023. na 3,3 % BDP-a u 2024. To je u skladu s preporukom Vijeća. Osim toga, očekuje se da će se javni rashodi koji se financiraju prihodima iz sredstava fondova Unije, uključujući bespovratna sredstva iz Mehanizma, smanjiti s 3,3 % BDP-a u 2023. na 2,3 % BDP-a u 2024. Na to smanjenje utječe završetak programskog razdoblja 2014. – 2020. za strukturne fondove Unije, za koje su sredstva bila na raspolaganju do 2023.

(23) Na temelju mjera politike poznatih na datum zaključenja prognoze i uz pretpostavku nepromijenjenih politika, u Komisijinoj proljetnoj prognozi 2024. predviđa se državni deficit od 7,0 % BDP-a u 2025. Predviđa se da će se udio duga opće države u BDP-u do kraja 2025. povećati na 53,9 %. Povećanje deficita u 2025. uglavnom je rezultat kratkoročnog troška mirovinske reforme, za koju se očekuje da će deficit u 2025. povećati za dodatnih 0,5 % BDP-a u odnosu na polaznu vrijednost bez reforme. Međutim, nakon lokalnih izbora očekuje se smanjenje kapitalne potrošnje i blago usporavanje rasta tekućih rashoda, isključujući mirovine. Prognoza deficita za 2025. ne uključuje potencijalne dodatne prihode koji proizlaze iz reforme sustava oporezivanja mikropoduzeća i šire porezne reforme, koje su dio plana za oporavak i otpornost i trenutačno su u fazi izrade. Tim reformama mogli bi se ostvariti znatni prihodi za državu i, ako se pravilno osmisle i provedu, znatno smanjiti deficit u 2025. u odnosu na prognozu. Razborita fiskalna politika trebala bi doprinijeti smanjenju temeljne inflacije, koja je znatno iznad prosjeka Unije i koja bi, ako se nastavi, mogla dovesti do gubitaka konkurentnosti, te bi trebala doprinijeti i jačanju vanjskog položaja.

(24) U skladu s člankom 19. stavkom 3. točkom (b) Uredbe (EU) 2021/241 i kriterijem 2.2. iz Priloga V. toj uredbi plan za oporavak i otpornost sadržava opsežan skup reformi i ulaganja koji se međusobno nadopunjuju i koje treba provesti do 2026. Očekuje se da će te reforme i ulaganja pomoći da se djelotvorno odgovori na sve ili na znatan dio izazova utvrđenih u relevantnim preporukama za pojedinu zemlju. U tom kratkom roku brz nastavak djelotvorne provedbe plana za oporavak i otpornost, uključujući poglavlje o planu REPowerEU, ključan je za poticanje dugoročne konkurentnosti Rumunjske zelenom i digitalnom tranzicijom, uz istodobno osiguravanje socijalne pravednosti. Kako bi se obveze iz plana za oporavak i otpornost ispunile do kolovoza 2026., ključno je da Rumunjska djelotvornim upravljanjem i jačanjem administrativnih kapaciteta znatno ubrza provedbu reformi i ulaganja. Sustavno uključivanje lokalnih i regionalnih tijela, socijalnih partnera, civilnog društva i drugih relevantnih dionika i dalje je ključno kako bi se osigurala opća odgovornost za uspješnu provedbu plana za oporavak i otpornost.

(25) U okviru preispitivanja programâ kohezijske politike sredinom programskog razdoblja, u skladu s člankom 18. Uredbe (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća ([16]), Rumunjska mora do ožujka 2025. preispitati svaki program koji prima potporu iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), Europskog socijalnog fonda plus (ESF +), Kohezijskog fonda i Fonda za pravednu tranziciju (FPT), uzimajući u obzir, među ostalim, izazove utvrđene u preporukama za pojedinu zemlju iz 2024., kao i svoj nacionalni energetski i klimatski plan. To preispitivanje osnova je za konačnu dodjelu financijskih sredstava Unije uključenih u svaki od tih programa. Iako je Rumunjska ostvarila napredak u provedbi programâ kohezijske politike i europskog stupa socijalnih prava, i dalje postoje izazovi i znatne teritorijalne razlike u ulaganjima i zapošljavanju između regije glavnog grada i drugih regija, kao i između urbanih i neurbanih područja. Ključno je ubrzati provedbu programâ kohezijske politike i ojačati administrativni kapacitet na nacionalnoj i regionalnoj razini. Prioriteti dogovoreni u programima i dalje su relevantni. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti poboljšanju upravljanja sektorima voda, otpadnih voda i otpada te održivosti tih sektora. Jednako je važno poboljšati produktivnost rada i inovacijski kapacitet poduzeća ciljanom potporom poduzećima, što uključuje javno-privatnu suradnju i sudjelovanje u europskim inicijativama za istraživanje i inovacije. Ulaganja u željezničku mrežu i održivi gradski prijevoz trebala bi i dalje biti prioritet, uz zaštitu bioraznolikosti.

([16]) Uredba (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o utvrđivanju zajedničkih odredaba o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu, Fondu za pravednu tranziciju i Europskom fondu za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu te financijskih pravila za njih i za Fond za azil, migracije i integraciju, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za financijsku potporu u području upravljanja granicama i vizne politike (SL L 231, 30.6.2021., str. 159., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

(26) Osim toga, ključan je razvoj administrativnih kapaciteta na nacionalnoj i podnacionalnoj razini, s naglaskom na jačanju regionalnih i lokalnih tijela. Trebalo bi osigurati provedbu teritorijalnih planova za pravednu tranziciju, uključujući postupno ukidanje ugljena do 2032. Trebalo bi nastaviti poboljšavati javne službe za zapošljavanje. Zato je posebno važno poboljšati učinkovitost mjera za uključivanje na tržište rada žena, mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih, osoba s invaliditetom i marginaliziranih zajednica, kao što su Romi. Potrebno je ulagati u obrazovanje i osposobljavanje te u usavršavanje i prekvalifikaciju stanovništva. Potrebno je poboljšati dostupnost i kvalitetu socijalne i dugotrajne skrbi te zdravstvenih usluga za ranjive skupine u cijeloj zemlji te ubrzati mjere deinstitucionalizacije. Energetsko siromaštvo i dalje je velik izazov. Pri preispitivanju sredinom provedbenog razdoblja dodatnu pozornost treba posvetiti socijalnom stanovanju i povezanim socijalnim uslugama, kao i održivom razvoju manjih urbanih područja, u kojima kontinuirano nedostaje administrativnih kapaciteta. Odgovaranjem na te izazove doprinijelo bi se i podupiranju uzlazne socijalne konvergencije, u skladu s drugom fazom Komisijine analize na temelju značajki okvira 2024. za socijalnu konvergenciju, koja je kao pilot-projekt provedena 2024. U skladu s člankom 3. stavkom 3. točkom (b) Uredbe (EU) 2024/1263 europski semestar uključuje nadzor provedbe smjernica za zapošljavanje koji provodi Komisija, među ostalim putem okvira za utvrđivanje rizika za socijalnu konvergenciju. Rumunjska bi mogla iskoristiti i Platformu za strateške tehnologije za Europu, uspostavljenu Uredbom (EU) 2024/795 Europskog parlamenta i Vijeća ([17]), za potporu ulaganjima u biotehnologiju (kao što su ulaganja u korištenje umjetne inteligencije u medicinskom sektoru te u istraživanja i produktivna ulaganja u ključne lijekove), inovativne digitalne i duboke tehnologije te u čiste i resursno učinkovite tehnologije, kao i za ulaganje u kapacitete za odgovaranje na problem nedostatka vještina, kao što su vještine potrebne za razvoj tih ključnih tehnologija.

(27) Unatoč nedavnim poboljšanjima, rizik od siromaštva i nejednakost i dalje su visoki, uz znatne razlike među skupinama stanovništva i regijama, dok je pristup zapošljavanju i obrazovanju u Rumunjskoj i dalje neujednačen. Sustav socijalne zaštite i dalje je ograničeno učinkovit u ublažavanju rizika od siromaštva i nejednakosti zbog nedovoljnog pristupa i niske primjerenosti. Osim toga, stopa zaposlenosti i dalje je jedna od najnižih u Uniji, posebno kad je riječ o nedovoljno zastupljenim skupinama. Naposljetku, poteškoće u osiguravanju jednakog pristupa visokokvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju negativno utječu na uključivi rast.

(28) Plan za oporavak i otpornost uključuje mjere povezane s izazovima iz uvodne izjave 27. Te mjere uključuju reformu sustava zaštite odraslih osoba s invaliditetom, reformu za uvođenje radnih iskaznica i formalizaciju rada radnika u kućanstvu, ulaganje u programe usavršavanja ili prekvalifikacije zaposlenika u poduzećima, reformu obveznog obrazovnog sustava radi sprečavanja i smanjenja ranog napuštanja školovanja te ulaganje u razvoj okvirnog programa za kontinuirano osposobljavanje djelatnika u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Kohezijski programi uključuju i povezane mjere kao što su namjenske intervencije za zapošljavanje mladih, uključivanje i zapošljavanje skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada te socijalnu uključenost osoba iz ranjivih skupina. Njihovom brzom provedbom doprinijelo bi se odgovaranju na izazove iz uvodne izjave 27. i pružila bi se potpora uzlaznoj socijalnoj konvergenciji.

(29) Uzimajući u obzir detaljno preispitivanje koje je provela Komisija i zaključke o postojanju prekomjernih neravnoteža, preporuke na temelju članka 6. Uredbe (EU) br. 1176/2011 navedene su u preporukama br. 1. i 2. Politikama iz preporuke br. 1. doprinosi se odgovaranju na slabosti koje se odnose na visoki deficit tekućeg računa i državni deficit, zbog kojih je gospodarstvo potencijalno osjetljivo na šokove i koji doprinose visokoj inflaciji. Politikama iz preporuke br. 2. doprinosi se odgovaranju na slabosti koje se odnose na troškovnu konkurentnost zbog povećanja plaća koje je veće od rasta produktivnosti rada i netroškovnu konkurentnost zbog strukturnih uskih grla,

([17]) Uredba (EU) 2024/795 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. veljače 2024. o uspostavi Platforme za strateške tehnologije za Europu (STEP) i o izmjeni Direktive 2003/87/EZ i uredaba (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 i (EU) 2021/241 (SL L, 2024/795, 29.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

PREPORUČUJE da Rumunjska u 2024. i 2025. poduzme djelovanja kojima je cilj:

1. Pravodobno dostaviti srednjoročni fiskalno-strukturni plan. Postrožiti fiskalnu politiku kako bi se postigla fiskalna prilagodba za cijelu 2024. U skladu sa zahtjevima iz reformiranog Pakta o stabilnosti i rastu, u 2025. ograničiti rast neto rashoda ([18]) na stopu koja je među ostalim u skladu sa smanjenjem deficita opće države prema referentnoj vrijednosti od 3 % BDP-a utvrđenoj Ugovorom i zadržavanjem duga opće države na razboritoj razini u srednjoročnom razdoblju.
2. Znatno ubrzati provedbu programâ kohezijske politike i plana za oporavak i otpornost, uključujući poglavlje o planu REPowerEU, i djelotvornim upravljanjem i jačanjem administrativnih kapaciteta osigurati dovršetak reformi i ulaganja do kolovoza 2026. U kontekstu preispitivanja programâ kohezijske politike sredinom programskog razdoblja zadržati usmjerenost na dogovorene prioritete, poduzeti mjere kako bi se bolje odgovorilo na potrebe u području socijalnog stanovanja, povezanih socijalnih usluga i razvoja manjih urbanih područja te istodobno razmotriti mogućnosti koje inicijativa Platforma za strateške tehnologije za Europu pruža za povećanje konkurentnosti.

Sastavljeno u Luxembourgu 21. listopada 2024.

Za Vijeće

Predsjednik

NAGY I.

([18]) U skladu s člankom 2. točkom 2. Uredbe (EU) 2024/1263 „neto rashodi” znači državni rashodi bez rashoda za kamate, diskrecijskih mjera na strani prihoda, rashoda za programe Unije koji su u cijelosti pokriveni prihodima iz fondova Unije, nacionalnih rashoda za sufinanciranje programa koji se financiraju sredstvima Unije, cikličkih elemenata rashoda za naknade za nezaposlenost te jednokratnih i drugih privremenih mjera.